

Eesti keel

9. klass

Õppeprotsessi kirjeldus

Sissejuhatus

9. klassi eesti keele õppeprotsessi kirjeldus järgib eesti keele ainekava ja koosneb järgmistest osadest: õppevaldkonnad „Suuline ja kirjalik suhtlus“, „Teksti vastuvõtt“, „Tekstiloome“, „Õigekeelsus ja keelehoole“. Iga õppevaldkonna alajaotuses on esitatud vastavad õpitulemused, õppesisu, põhimõisted, metoodilised soovitused, lõiming, üldpädevuste kujundamine, seos läbivate teemadega ja valik soovitatavaid lisamaterjale.

Hindamise alus on põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (09.06.2010, § 29, § 30), põhikooli riiklik õppekava (06.01.2011, § 19, § 20, § 21, § 22 ja § 23) ja kooli õppekava. Hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele; õpilaste individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Hoiakutele (nt huvitatus, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, kokkulepitud reeglite järgimine) antakse hinnanguid.

III kooliastmes hinnatakse õpilase suulist ja kirjalikku suhtlust, tekstide vastuvõttu, tekstiloomet, tekstide õigekeelsust.

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;
- oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta
- oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada;
- oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides;
- kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.

Õppesisu

Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud.

Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid.

Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.

Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusingis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine.

Väitlus, väitluse reeglid.

Põhimõisted: veebileht, keeleviisakus, kommenteerimine, väitlus, diskussioon, suhtlusportaal, argikeel, kirjakeel, keelenorm

Metoodika

Õpetaja:

- 1) toob näiteid veebisuhtluse eesmärkide, võimaluste ja ohtude kohta;
- 2) arutleb koos õpilastega veebisuhtluse teemal: *FB*, jututoad, foorumid, *Skype*, blogid, kommentaariumid jm;
- 3) tutvustab veebiviisakuse põhimõtteid ja kommenteerimise reegleid;
- 4) valmistab ette ülesande kommentaaride analüüsimiseks (keelekasutuse sobivus, kommenteerimise reeglitele vastavus);
- 5) leiab sobiva teksti, millele õpilased kommentaare kirjutavad;
- 6) juhib vestlust kommentaaride anonüümsusest, selle headest ja halbadest külgedest;
- 7) valmistab ette väitluse teemad; tuletab õpilastele meelde argumendi ülesehitust; tutvustab väitluse reegleid; juhendab jaatuse ja eituse kaasuse koostamist;
- 8) salvestab väitluse, analüüsib koos õpilastega, annab tagasisidet.

Soovitused võimalikeks õppetegevusteks

Õppetegevuse käigus õpilane:

- 1) arutleb veebi kasutuseesmärkide ja veebisuhtluse teemal;
- 2) loeb kommentaare, annab hinnanguid nende sobivuse kohta;
- 3) kirjutab päevakajalisele tekstile kommentaari;
- 4) vahendab loetut kaaslasele, esitab küsimusi kuuldu kohta, annab hinnanguid;
- 5) arutleb rühma/klassis anonüümsete kommentaaride teemal: selle mõjust keelekasutusele ja sisule;
- 6) tuletab meelde väitluse reeglid; vaatab näidisväitlust; valmistub väitluseks, täidab ettevalmistuslehe;
- 7) osaleb väitluses vastavalt kokkulepitud reeglitele;
- 8) analüüsib ja tagasisidestab kaaslase esinemist.

Soovi korral saab tuge Eesti Väitlusseltsi kodulehelt www.debate.ee

Lõiming ja üldpädevuste kujundamine

Ainetevaheline lõiming

Sotsiaalsed. Sotsiaalainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad inimsuhete mõistmist.

Kehaline kasvatus. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

Loodusained. Loodusteemalised tekstid õppekirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada.

Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Rõhutatakse vaimseid ja kultuuriväärtusi: keele kui rahvuskultuuri

kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima.

Õpipädevus. Arendatakse kuulamisoskust ja oma arvamuse kujundamist ning sõnastamist.

Suhtluspädevus. Kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.

Seos läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus. Eri liiki teemade üle arutledes pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.

Soovitatavaid lisamaterjale

Delfi.ee. Kommenteerimise reeglid. <http://www.delfi.ee/misc/comments.php>

Eesti Väitlusselts. Karl Popperi väitlus. <http://debate.ee/materjalid/teooria/karl-popperi-vaitlus>

Jane Tõnisson 2014. Sotsiaalmeedias käitumine.

https://docs.google.com/document/d/1_qPns6wNGO-LdfMP-tWx-0SZOb_dvVPh2W3QdmM9M8k/edit

Ragnar Tamre 2013. Tänavaintervjuude näiteid.

<https://www.youtube.com/watch?v=EWkAcA0U0vw>

Rajaleidja. Suhtlemisoskus.

http://www.rajaleidja.ee/public/Suunaja/Grupinoustamine/uued_kavad/Suhtlemisoskused_juhend.pdf

MTÜ Tähe Noorteklubi 2012. Tänavaküsitlus. <https://www.youtube.com/watch?v=dac4PQ0kILI>

Vahendid heli salvestamiseks ja töötlemiseks. <http://koolielu.ee/tools/read/10185>

<http://koolielu.ee/tools/read/2589> + erinevad rakendused nutiseadmetele.

Videotöötlusprogramm <http://koolielu.ee/tools/read/144362>

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
- 2) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist ja autorist;
- 4) suudab kasutatud keelevahendite kohta järeldusi teha ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;
- 5) seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;
- 6) oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada;
- 7) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.

Õppesisu

Veebist teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine.

Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine.

Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine.

Peamised keelelised mõjutamisvõtted. Kriitiline lugemine.

Põhimõisted: tarbetekst, juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri, teabegraafika, demagoogia,

Metoodika

Õpetaja:

- 1) jagab infootsingulaseid näpunäiteid, pöörab tähelepanu võtmesõnade valikule, nende kombineerimisele otsingus, fraasiotsingu võimalustele, aitab kriitiliselt hinnata allikaid. Tuge saab Koolielu portaalist;
- 2) soovitab ja juhendab, kuidas on otstarbekas infot talletada ja süstematiseerida;
- 3) õpetab veebilehele viitamist refereerimisel ja tsiteerimisel;
- 4) annab õpilastele ülesande analüüsida veebilehti, hinnata lehe usaldusväärsust;
- 5) teeb ülevaatliku esitluse tarbetekstide eesmärkidest, tunnustest ja ülesehitusest (juhend,

elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri), tarbetekstides kasutatavast keelest; annab ülesande leida tekstidest vajalik info, teha järeldused (nt CV ja töökuulutuse põhjal sobivuse üle otsustamine tööle kandideerimisel; seletuse põhjal tegevuse analüüsimine jmt);

- 6) suunab küsimustega pilte analüüsima, eeskuju pakuvad töölehed Koolielu portaalist <https://docs.google.com/document/d/1I9vH4C3pPbv3AegsHSFnBYIQv9q36Eh0LEKY5CjYrmc/edit>
- 7) selgitab, mida tähendab keeleline mõjutamine, ja toob näiteid erinevate võimaluste ja võtete kohta;
- 8) annab ülevaate erinevatest lugemisstrateegiatest; selgitab, mida tähendab kriitiline lugemine, annab juhiseid, kuidas teksti lugeda.

Soovitused võimalikeks õppetegevusteks

Õppetegevuse käigus õpilane:

- 1) kuulab/vaatab õpetaja esitlust;
- 2) täidab infootsingu ülesande kasutades erinevaid võtteid (üksiksõnad, fraasid); teeb märkmeid infot kogudes;
- 3) arutleb rühmas või kaaslasega veebilehe usaldusvääruse üle;
- 4) tutvub erinevate tarbetekstidega, võrdleb neid; leiab tarbetekstidest vajalikku infot, täidab kaaslasega/rühmas probleemülesande tekstide kohta, analüüsides ja järeldusi tehes;
- 5) loeb pilttekste ja teabegraafikat (diagramm, tabel, skeem jm) ning analüüsib sealset infot; vastab küsimustele teabegraafikast arusaamise kohta;
- 6) arutleb rühmas/kaaslasega teksti ja pildi seose üle; analüüsib pilti;
- 7) kuulab õpetajat, loeb erinevaid tekste ja võrdleb tekstides kasutatavat keelt, võtteid, millega püütakse lugejat mõjutada;
- 8) loeb tekste, kasutades erinevaid lugemisstrateegiaid, täidab tööülesande teksti lugemise juhiseid järgides.

Lõiming ja üldpädevuste kujundamine

Ainetevaheline lõiming

Kirjandus. Arendatakse suulist ja kirjalikku väljendus- ning suhtlusoskust, õpitakse lugema ja mõistma eri liiki tekste.

Sotsiaalsained. Erinevate ajaloo-, ühiskonna-, psühholoogiateemaliste tekstide lugemine ja analüüsimine aitab mõjutada maailmapildi kujunemist;

Loodusained. Loodusteemalised tekstid ja probleemülesanded aitavad kaasa loodusteadusliku mõtteviisi arengule ja keskkonnateadlikkuse kasvule.

Kunstiained. Pilttekstide analüüs ja illustratsioonide vaatlus soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist.

Kehaline kasvatus. Kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut.

Tehnoloogia. Õppe- ja teabetekstide kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte, kasutada eetiliselt nüüdisaegseid tehnoloogiaid.

Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Väärtustatakse funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitlevate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Õpipädevus. Arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente. Meediatekstide analüüsi kaudu juhitakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Õpilast suunatakse olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklike seisukohti ning neid väljendama.

Kultuuriline identiteet. Õpilasele pakutakse võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest.

Teabekeskond. Õpitakse mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas ning kasutama meediat teabeallikana.

Väärtused ja kõlblus. Õpilast suunatakse arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma.

Kultuuriline identiteet. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes

arusaam endast, teadmine oma juurtest. Emakeele väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Soovitavaid lisamaterjale

Julia Kjahrenova 2010. Infotöötlus. <http://koolielu.ee/waramu/view/1-ec070e322aa79eb2bb386624c442323ebd16ed9f>

Aune Past 2010. Meediateksti kirjutamine.

http://www.rajaeidja.ee/public/Meediateksti_kirjutamine_aune_past.pdf

HITSA. Eesti keele digitaalne õppematerjal III kooliastmele. <http://koolielu.ee/waramu/view/1-b6cd68b9-1776-4893-a498-f4b9f05b47f7>

Kuldvillaku ülesanded kordamiseks: <https://jeopardylabs.com/play/kolmanda-veerandi-kordav-kuldvillak>

Kristina Kask. Demagoogia kui mõjutamisvahend.

http://materjalid.tmk.edu.ee/kristina_kask/Demagoogia/olemus_ja_vtted.html

Irina Smuglina. Õppekomplekt kriitilise lugemise kui ühe meediapädevuse aspekti arendamiseks vene gümnaasiumite õpilastele (Bakalaureusetöö).

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/18147/smuglina_irina.pdf

Tekstiloome

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, arvamusalaldus, elulugu, avaldus, seletuskiri) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada;
- seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;

Õppesisu

Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, põhjendus, järeldus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa tervikuks sidumine.

Suhtluseesmärkide kaudu sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära.

Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.

Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomes: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid.

Põhimõisted: jutustav kirjand, kirjeldav kirjand, arutlev kirjand, pealkiri, lõik, väide, põhjendus, järeldus, elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus

Metoodika

Õpetaja:

- 1) jagab soovitusi, kuidas valida arutluseks sobiv teema, kuidas koguda kirjutamiseks materjali, kuidas mõtted süstematiseerida, kuidas järgida kirjutamise protsessis põhiideed; alustekst(id) võivad arutluse kirjutamiseks mõtete kogumisel ja peaidee sõnastamisel osale õpilastest olla vajalikud;
- 2) tutvustab arutluse ülesehitust (võrdleb jutustava ja kirjeldava kirjandi ülesehitusega) ja annab näpunäiteid kava koostamiseks; näitab sissejuhatuse ja kokkuvõtte kirjutamiseks erinevaid võimalusi; osutab sissejuhatuse ja lõpetuse seotusele;
- 3) tutvustab teemaarenduse ülesehitust, kuidas kirjutada lõiku ja kuidas lõigud siduda ühtseks tervikuks;
- 4) juhendab arutluse eeltöö kirjutamist; korraldab paaris- või rühmatööna tagasiside andmise/saamise;
- 5) aitab õpilastel märgata töös vigu; juhendab teksti keelelisel toimetamisel; toob näiteid kirjandisse sobimatute keelendite kohta; arutleb õpilastega kujundite kasutamise üle kirjandis;
- 6) annab ülesandeid sõnastuse parandamiseks, et harjutada teksti keelelist toimetamist;
- 7) arutleb õpilastega suulise ja kirjaliku keekekasutuse üle; toob välja olulisemad erinevused; annab ülesande leida tekstist iseloomulikke jooni suulisele keekekasutusele ja valida sobivad keelendid kirjaliku teksti vormistamiseks;
- 8) esitleb olulisemaid tarbetekste (elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus); õpetab, kuidas neid koostada ja vormistada; annab ülesande/projektitöö vajalikud tarbekirjad koostada, vormistada, jagada rollid ja mängida läbi elulised situatsioonid (tööle kandideerimiseks CV kirjutamine, 10. klassi kandideerimiseks taotluse kirjutamine, pahateo tunnistajana seletuskirja kirjutamine jmt).

Soovitused võimalikeks õppetegevusteks

Õppetegevuse käigus õpilane:

- 1) töötab alusteksti(de)ga; koostab mõttekaardi või paneb kirja teemaga seostuvad mõtted; sõnastab arutluse peamõtte, mida järgib kirjutamise vältel;

- 2) koostab arutluse kava;
- 3) analüüsib kaaslasega või rühmas näidetes toodud sissejuhatuse ja kokkuvõtte sobilikkust antud teemaga;
- 4) analüüsib kaaslasega või rühmas näidislõikude ülesehitust;
- 5) kirjutab arutluse mustandi; saab kaaslaselt oma tööle ja annab kaaslase tööle tagasisidet;
- 6) parandab vead, viimistleb sõnastust ja kirjutab kirjandi puhtalt käsitsi või arvutil ümber;
- 7) Harjutab teksti keelelist toimetamist vastavalt õpetaja antud tööülesandele: parandab õigekirjavead, korrigeerib stiili ja sõnastust jmt;
- 8) arutleb suulise ja kirjaliku keelekasutuse üle; loeb vastavat teksti; täidab õpetaja antud ülesanded sobivate keelendite valiku kohta;
- 9) koostab arvutil elulookirjelduse, seletuskirja, avalduse, taotluse; osaleb rollimängus tööle kandideerijana, 10. klassi kandideerijana, seletuse andjana.

Lõiming ja üldpädevuste kujundamine

Ainetevaheline lõiming

Kirjandus. Õpitakse kirjutama eri tüüpi tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja õpitud termineid ning sobivat stiili;

Sotsiaalsained. Sotsiaalsainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad erinevate tekstide kirjutamist;

Loodusained. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad kirjelduste ja arutluste kirjutamist, aitavad ettekannete ja uurimistöde tegemisel.

Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri- ja väärtuspädevus: tekstiloomes alustekste kasutades rõhutatakse vaimseid ja kultuuriväärtusi: keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, väärtustatakse keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus: eri laadi ülesannete kaudu julgustatakse oma arvamust välja ütlemas.

Enesemääratluspädevus: luuakse võimalused suhestuda käsitletavate temadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Õpipädevus: arendatakse eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus: kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.

Ettevõtlikkuspädevus: ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamisega, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi.

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjanduse ning kultuuriteemaliste teabetekstide alusel kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.

Soovitavaid lisamaterjale

HITSA. Innovaatilised õpilood. <http://oppevara.hitsa.ee/opilood/>, <http://oppevara.hitsa.ee/eestikeel/>
Krista Nõmmik, Ülle Salumäe 2011. Projektitöö võimalusi eesti keele õppes.

Elle Hein 2011. Õppematerjal sissejuhatuse analüüsiks.

<http://www.slideboom.com/presentations/323258/Arutleva-kirjandi-sissejuhatus>

Katrin Kirs 2012. Arutlev kirjand. <http://koolielu.ee/waramu/view/1-529255c6-3b33-455e-8e08-659bcf430ced>

Katrin Põhako 2013. Lihtsamad tarbetekstid. http://www.e-ope.khk.ee/ek/2013/funktsionaalne_lugemine/9_lihtsamad_tarbetekstid.html

Krista Uibu. [Kirjakeel ja kõnekeel. Internetikeele mõjud kirjakeeles.](#)

Õigekeelsus ja keelehoole

Õpitulemused

Õpilane:

- väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest ning tajub eesti keele eripära, suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõnaja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;
- tuleb eesti kirjakeelega toime tavasuhtluses ja avalikult esinedes ning edasi õppides;
- teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme ning lauseehituse peajooni, tunneb keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid;
- teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni, kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust;
- teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest;
- teab eesti kirjakeele arengu etappe ja eesti keele murdeid.

Õppesisu

Keeleuuendus. Keeleuuendus ja keele areng: võimalused ja ohud . Keelesugulus, soome-ugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära ning võrdlus teiste keeltega.

Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased internetiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade õigekirja, õigehääluse, õige muutmisviisi, tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Poolitamine, sealhulgas vöörsõnade ja nimede poolitamine.

Arvuti keelekorrektori kasutamine.

Sõnavaraõpetus

Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving.

Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited.

Vormiõpetus ja õigekiri

Muutumate sõnade kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid.

Muud õigekirjateemad

Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid. Kohad ja ehitised. Asutused, ettevõtted ja organisatsioonid, riigid ja osariigid. Perioodikaväljaanded. Teosed, dokumendid ja sarjad.

Ajalooündmused. Üritused. Kaubad. Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine. Arvuti keelekorrektori kasutamine.

Põhimõisted: keeleuuendus, sugulaskeeled, soome-ugri keeled, indoeuroopa keeled, poolitamine, stiilivärving, fraseologism, sõnade tuletamine, tehissõna, muutumate sõnad, tsitaatsõna, lühendamine

Metoodika

Õpetaja:

Üldteemade käsitlemisel õpetaja:

- 1) kasutab erinevaid aktiivõppemeetodeid, toob tundidesse vaheldust digivahendite eesmärgipärase kasutamisega;
- 2) teeb ülevaate eesti keele arengust 20. sajandil ja tänapäeval, selgitab, mis on keeleuuendus, mis ohustab eesti keelt;
- 3) annab ülesande otsida infot eesti sugulaskeelte/indoeuroopa keelte kohta; uurida, kus sugulasrahvad elavad vmt; koostada ettekanne, teha esitlus;
- 4) laseb õpilastel kuulata helifaile soome-ugri keelte kohta;
- 5) tutvustab olulisemaid olulisemad eesti keele sõna- ja käsiraamatud, samuti keelealaseid internetiallikaid;

6) annab ülesande, mis seotud erinevate eesti keele sõna- ja käsiraamatute kasutamisega.

Hääliku-, sõnavara-, vormiõpetuse ja õigekirja teemade käsitlemisel õpetaja:

- 1) tuletab õpilastele meelde varem õpitud, aitab luua seoseid uuega;
- 2) selgitab reegleid, toob näiteid; juhib tähelepanu eranditele;
- 3) seletab uusi mõisteid;
- 4) juhendab harjutamisel ja tööülesannete lahendamisel;
- 5) arutleb õpilastega erinevatel teemadel, mis tulenevad alustekstidest või tekstiloomeks väljapakutust;
- 6) suunab kasutama sõnastikke, sõnaraamatuid, teatmeteoseid jm;
- 7) suunab otsima infot erinevatest allikatest (õpik, veebimaterjalid, sõnaraamatud jmt);
- 8) juhendab esitluste, ettekannete tegemisel;
- 9) annab juhtnööre rühma- ja paaristööks;
- 10) suunab ja annab näpunäiteid tekstide koostamisel ja õpitu kasutamisel;
- 11) juhendab teemakohaste ülesannete koostamisel;
- 12) viib läbi projektitöid;
- 13) laseb õpilastele analüüsida oma ja kaaslaste töid; otsustab, kuidas õpilased oma töö kohta tagasisidet saavad (ettelugemine kaaslasele, rühmas, klassis)
- 14) suunab kasutama digivahendeid; tutvustab veebipõhiseid ühiskirjutamise vahendeid (nt *TitanPadi* <https://titanpad.com/>)
- 15) parandab õpilaste keelekasutust nii suulises kui ka kirjalikus tekstis;
- 16) suunab õpilasi aktiivselt kaasa mõtlema ja ülesandeid täitma, samuti iseseisvalt töötama;
- 17) juhendab hinnangu andmisel nii kaaslase ja kui ka oma tööle jne.

Soovitused võimalikeks õppetegevusteks

Üldteemade õppimisel õpilane:

- 1) kuulab/jälgib õpetaja esitlust, esitust/selgitusi;
- 2) otsib infot soome-ugri keelte, kõnelejate, asuala kohta;
- 3) teeb esitluse/ettekande ja esitab selle klassis;
- 4) kuulab näiteid soome-ugri keelte kohta;
- 5) otsib ja leiab erinevatest eesti keele sõna- ja käsiraamatutest vajaliku teabe sõnade õigekirja,

õigehäälduse, õige muutmisviisi, tähenduse ning stiilivärvingu kohta;

6) loeb teemakohaseid tekste, vastab küsimustele, jagab infot kaaslastele.

Hääliku-, sõnavara-, vormiõpetuse ja õigekirja õppimisel õpilane:

- 1) kuulab/jälgib õpetaja esitlust, esitust/selgitusi;
- 2) tuletab meelde, kordab reegleid; loob seoseid varem õpitu ja uue vahel;
- 3) lahendab ülesandeid õigekirja harjutamiseks;
- 4) loeb tekste, vastab küsimustele, täidab tööülesanded;
- 5) koostab tekste etteantud ja oma valitud teemadel;
- 1) toimetab oma ja kaaslaste loometekste;
- 2) analüüsib oma ja kaaslaste tekste, annab hinnanguid;
- 6) kuulab/vaatab heli- ja videomaterjale;
- 7) osaleb aktiivselt klassiarutelus, rühma- ja paaristöös;
- 8) otsib infot õpikust, veebist, sõnaraamatutest, teatmekirjandusest jm;
- 9) kasutab digivahendeid nii ülesannete lahendamisel kui ka koostamisel;
- 10) koostab ise õppeülesandeid kaaslastele;
- 11) osaleb projektitöös.

Lõiming ja ja üldpädevuste kujundamine

Ainetevaheline lõiming

Kirjandus. Ilukirjandustekstide kasutamine õigekirja õppimiseks ja harjutamiseks.

Võõrkeeled. Omandatud võõrsõnad toetavad võõrkeele õppimist.

Matemaatika. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.

Sotsiaalsed. Eesti keele arenguloo õppimise kaudu korraldatakse üle ajalootundides õpitud olulised etapid eesti rahva ajaloo. Riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja õppimist kinnistatakse konkreetsete näidetega ajaloo- ja ühiskonnatundides.

Loodusained. Kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja kinnistatakse keeletundides. Loodusteemalised tekstid õppekirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Soome-ugri ja indoeuroopa keelte teemaga on seotud teadmised geograafiast.

Tehnoloogia. Kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamise võimalusi kaasnevaid võimalusi nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpikeskkonna kujundamisel.

Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri ja väärtuspädevus. Rõhutatakse keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui

inimese identiteedi olulist osa. Väärtustatakse funktsionaalsed kirjaoskust.

Enesemääratluspädevus. Loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Õpipädevus. arendatakse erinevatest allikatest teabe hankimist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus. Pannakse alus õpilaste tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus: Kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kultuuriline identiteet. Keele kui rahvuskultuuri kandja toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre).

Teabekeskond. Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstiloome eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi,

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlblisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.

Soovitatavaid lisamaterjale

Veebileht

E-keelenõu. <http://kn.eki.ee/>

Audio

Keelesauts. ERR. <http://vikerraadio.err.ee/l/vikerhommik/rubriigid/keelesauts>

Murdekeele näiteid. ERR. <https://arhiiv.err.ee/marksona/2616>

ERR 1990. Maa, rahvas, keel. (Saatesari hõimurahvastest). <https://arhiiv.err.ee/seeria/maa-rahvas-keel/kultuur/31>

ERR 2011. Keelesaade . Hõimukeeled (räägib Jaak Prozes). <http://vikerraadio.err.ee/v/d88cc0fe-a616-4b18-b135-47f45eabd060>

EKI fonoteek sugulaskeelte kohta. <http://www.eki.ee/murded/fonoteek/index.php?leht=3>

Õppematerjal ja ülesanded

Eesti keele käsiraamat. Eesti keele päritolust. <http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=1&p1=1>
Urmas Sutrop. Vaatmik eesti keele päritolust.

https://www.hm.ee/sites/default/files/eesti_keeke_paritolust.pdf

Erika Rummel Õigekirjaharjutused. <https://opetaja.edu.ee/ortograafia/>

Poolitamine:

Eesti keele käsiraamat. Silbitamine ja poolitamine.

<http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=2&p1=5&id=20><http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=4&act=2&vld=43>

Fraseologismid:

Eesti keele käsiraamat. Fraseoloogia.

<http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=6&p1=5&id=544>

Lühendamine ja lühendid:

Eesti keele käsiraamat. Lühendamine.

<http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=2&p1=9>

EKI keelenõuanne. Lühendamine, kirjavahemärgid lühendites.

<http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=4&act=2&vld=8>

Taimi Jürgenstein, Kersti Varik 2010. Lühendid. <http://eestikeel.eu/more-samples/index.html>

Keelehooldekeskus. Lühendid. <http://keelehooldekeskus.ee/dictionary/?cat1=I%C3%BChendid>

Suur ja väike algustäht:

Taimi Jürgenstein, Kersti Varik 2010. Suur ja väike algustäht. <http://eestikeel.eu/suur-ja-vaike-algustaht/index.html>

EKI keelenõuanne. Testid. <http://www.eki.ee/keeleabi/index.php?leht=11>

Avalikud ülesanded eksamiinfosüsteemis.

<https://eis.ekk.edu.ee/eis/lahendamine?sort=id&rid=00057232983624&id=&aine=E&aste=&valdkond=&teema=&testiliik=&keeletase=&lang=&kysimus=&otsi=Otsi>

Sõnaraamatud

ÕS 2013. <http://www.eki.ee/dict/qs/>

Eesti fraseologismide elektrooniline alussõnastik - FES. <http://www.folklore.ee/justkui/sonastik/>

Eesti keele seletav sõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/ekss/>

Väike murdesõnastik. <http://www.eki.ee/dict/vms/>

Fraseoloogiasõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/frs/>

Uute sõnade sõnastik. <http://portaal.eki.ee/uuedsonad.html>

Slängisõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/slang/>

Keeleveeb. <http://www.keeleveeb.ee/>

Tekst

Karin Koppel 2013. Venemaa vähemusrahvuste keeled hääbuvad üksteise järel.

<http://menu.err.ee/v/056de124-1eb3-4b1f-927a-245dd5d3d442>

Reet Õunap 2010. Põhikooli- ja gümnaasiumiõpilaste fraseoloogiatundmine. (Magistritöö).

http://www.murre.ut.ee/arhiiv/naita_pilt.php?materjal=kasikiri&materjal_id=D1686&sari=D

Sirje Mäearu 2006. Poolitusprobleeme. http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2006_1/OK_2006-1_05.pdf